

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№4

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

4-jild
4-son
Aprel, 2026

April, 2026
Volume 4
Number 4

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

**Каршинский государственный технический
университет**

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук,
профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в
электронной форме и публикуется через
официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал
«Инновационная экономика» включён в перечень
национальных научных изданий на основании
решения Президиума Высшей аттестационной
комиссии при Министерстве высшего образования,
науки и инноваций Республики Узбекистан от 5
апреля 2025 года № 369.

**В журнале публикуются статьи по
следующим рубрикам:**

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное
предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и
аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик
(Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор
(Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор,
(Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский
государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик
(НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор
(Таджикистанский аграрный университет им. Ш.
Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент
(Национальный исследовательский университет
«Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник
(Российского университета дружбы народов имени
П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент
(Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н.,
профессор (Национальная академия наук Республики
Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский
государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор
(Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского
университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Неземайкин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем
управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский
экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор,
академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD),
доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

Service sector and tourism

Сфера услуг и туризм

BOZOR IQTISODIYOTIGA O'TISH SHAROITIDA IJTIMOIIY XIZMATLAR BOZORIDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI

Azizova Nelufar Ikrom qizi

WAYS TO ADDRESS PROBLEMS AND DEFICIENCIES IN THE SOCIAL SERVICES MARKET DURING THE TRANSITION TO A MARKET ECONOMY

Azizova Nelufar Ikrom qizi

СПОСОБЫ УСТРАНЕНИЯ ПРОБЛЕМ И НЕДОСТАТКОВ НА РЫНКЕ СОЦИАЛЬНЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Азизова Нулуфар Икром кизи

Received: April 8, 2026 Revised: April 12, 2026 Accepted: April 19, 2026 Published: May 1, 2026

Annotatsiya: Mazkur maqolada bozor hozirgi davrdagi murakkab tuzilishga egaligini, uning tarkibiy qismlari murakkabligi hamda iqtisodiy o'zgarishlar natijasida yuzaga kelayotgan muammolar tahlili haqida fikr yuritadi. Bozorning ichki tuzilishi murakkab bo'lganligi sababli uni turkumlashga har xil mezonlar asos qilib olinadi. Asosan Ijtimoiy xizmatlar bozoridagi yangi tizimga o'tish mobaynida yuzaga kelayotgan muammolar va kamchiliklarga doir tavsiyalar taqdim etildi. Bozor tizimining afzalligi resurslarni samarali taqsimlash va iqtisodiy muvozanatda barqaror turishni taminlaydi. Buning mazmuni shuki, ijtimoiy xizmatlar bozor tizimi resurslarni jamiyatga eng zarur bo'lgan tovarlar va xizmatlar ishlab chiqarishga yo'naltiradi.

Kalit so'zlar: Bozor iqtisodiyoti, ijtimoiy xizmatlar bozori, resurslar samaradorligi, tovar va xizmatlar, YAIM, rivojlanish.

Abstract: This article discusses the complex structure of the market in the current period, analyzing its components and the problems arising from economic changes. Due to the complexity of the internal structure of the market, various criteria are used for its classification. Recommendations are presented regarding the problems and shortcomings arising during the transition to the new system in the social services market. The advantage of the market system lies in the efficient allocation of resources and maintaining stability in economic equilibrium. In essence, the social services market system directs resources toward the production of goods and services that are most necessary for society.

Keywords:

Market economy, social services market, resource efficiency, goods and services, GDP, development

Аннотация:

В данной статье рассматривается сложная структура рынка в современный период, анализируются его компоненты и проблемы, возникающие в результате экономических изменений. Из-за сложности внутренней структуры рынка для его классификации используются различные критерии. Приводятся рекомендации по вопросам проблем и недостатков, возникающих при переходе к новой системе на рынке социальных услуг. Преимущество рыночной системы заключается в эффективном распределении ресурсов и поддержании стабильности экономического равновесия. По сути, система рынка социальных услуг направляет ресурсы на производство товаров и услуг, наиболее необходимых обществу.

Ключевые слова: Рыночная экономика, рынок социальных услуг, эффективность ресурсов, товары и услуги, ВВП, развитие

■ KIRISH

Yangi O'zbekiston sharoitida iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy barqarorlik mamlakatning ustuvor vazifalaridan biri sifatida belgilangan. Sobiq markazlashgan iqtisodiyot modelidan bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayoni nafaqat ishlab chiqarish va

moliya sektorlarida, balki ijtimoiy xizmatlar tizimida ham tub o'zgarishlarga sabab bo'ldi. Ijtimoiy xizmatlar bozori — sog'liqni saqlash, ta'lim, ijtimoiy himoya, transport, kommunal xizmatlar va boshqa sohalarni qamrab oluvchi murakkab tizim bo'lib, davlat iqtisodiyotining muhim qismini tashkil etadi. Ushbu

sektorning samarali ishlashi aholining hayot sifatini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zbekiston 1991-yil 1-sentabrda mustaqillikka erishganidan so'ng, sobiq Sovet Ittifoqi iqtisodiy tizimidan bozor mexanizmlari asosidagi iqtisodiyotga o'tishni boshladi. Bu jarayonning asosiy maqsadi milliy iqtisodiyotning samaradorligini oshirish, xususiyl mulkni rivojlantirish, erkin narxlar mexanizmini joriy qilish va xalqaro iqtisodiy integratsiyaga tayyorlash edi. 1992-yilda qabul qilingan iqtisodiy islohotlar konsepsiyasi doirasida narxlarini liberalashtirish, valyuta islohotlari va davlat korxonalarini xususiylashtirish dasturlari boshlangan bo'lsa, ijtimoiy xizmatlar sektori ham asta-sekin bozor mexanizmlariga moslashtirildi. Shu bilan birga, davlat tomonidan ijtimoiy himoya tizimi va moliya sektori orqali xizmatlar sifatini ta'minlashga alohida e'tibor qaratildi. Bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonida ijtimoiy xizmatlar bozori to'liq raqobatlashgan bozor shaklida shakllanmagan, balki **aralash model** — davlat va xususiyl korxonalar integratsiyasi orqali rivojlanmoqda. Bu modelning asosiy vazifasi bozor mexanizmlari va ijtimoiy adolat o'rtasidagi muvozanatni yaratish, iqtisodiy notekisliklarni kamaytirish va aholi uchun sifatli xizmatlarni ta'minlashdir. Shu bilan birga, qishloq hududlarda xizmatlarning etishmasligi, sifat monitoringi tizimining sustligi va axborot assimetriya kabi muammolar mavjud. Bu muammolarni bartaraf etish, xizmatlar bozorida samarali boshqaruv va nazorat mexanizmlarini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. O'tish jarayoni murakkab va bosqichma-bosqich amalga oshgan bo'lib, uning muvaffaqiyati iqtisodiy strukturani modernizatsiya qilish, ichki bozorni rivojlantirish, xususiyl sektorning faolligini oshirish va xalqaro iqtisodiy munosabatlarni kengaytirishga bog'liq. Shu tariqa, 1990-yillardan boshlab O'zbekiston iqtisodiyoti asta-sekin bozor prinsiplari asosida shakllanib bordi, bu esa ijtimoiy xizmatlar sektorida yangi tartib va mexanizmlarning joriy etilishiga imkon yaratdi. Mazkur tadqiqotning maqsadi — bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida ijtimoiy xizmatlar bozoridagi mavjud muammolar va kamchiliklarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishning samarali yo'llarini ilmiy asoslashdir. Tadqiqot natijalari ijtimoiy xizmatlar sohasida iqtisodiy samaradorlikni

oshirish va aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qilishi kutilmoqda.

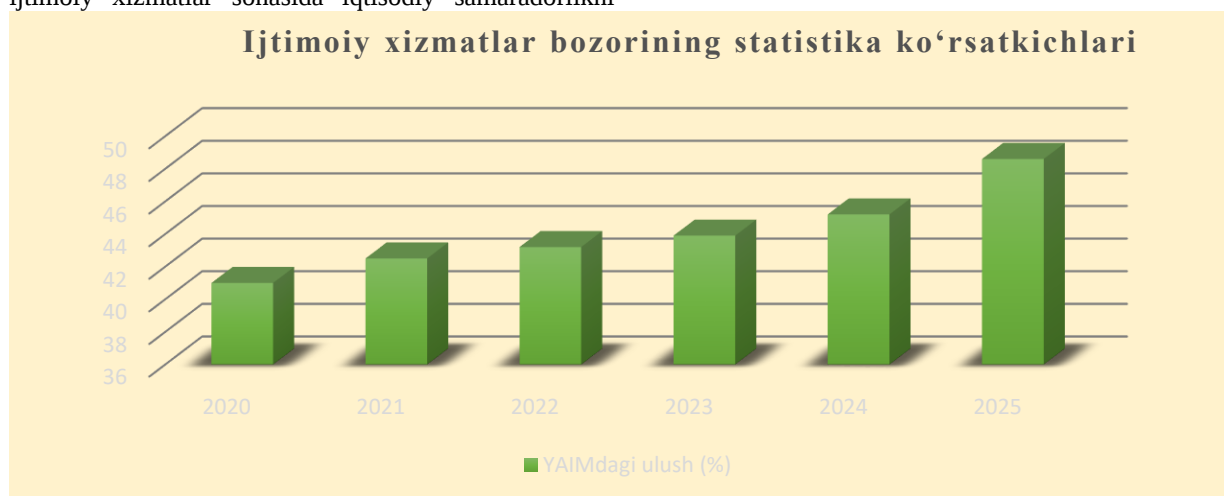
■ ADABIYOTLAR SHARHI

Ijtimoiy xizmatlar bozori va uning bozor iqtisodiyoti sharoitida rivojlanish xususiyatlari mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Xususan, Said G'ulomov (2017) iqtisodiyotni modernizatsiya qilish jarayonida xizmatlar sektorining ahamiyati ortib borishini ta'kidlab, uning iqtisodiy o'sish va bandlikni ta'minlashdagi rolini asoslab beradi. Olimning fikricha, xizmatlar sohasining rivojlanishi milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlovchi muhim omillardan biridir. Shuningdek, A. Vahobov (2019) tadqiqotlarida bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida xizmatlar bozorini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida baholanadi. Muallif xizmatlar sifatini oshirish, raqobat muhitini kengaytirish va xususiyl sektorni qo'llab-quvvatlash zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

■ METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda xizmatlar sektorining rivojlanishi va iqtisodiy samaradorligini o'rganish uchun **statistik tahlil usulidan** foydalanildi. Tadqiqot davomida bir nechta asosiy ko'rsatkichlarni tahlil qilindi. Birinchidan, YAIMdagi ulushi % larda o'rganildi — ya'ni xizmatlar sektorining umumiy milliy daromadga hisssasi. Shu indikator orqali sektorning iqtisodiyotdagi rolini aniqlandi. Bu ma'lumotlarni Jahon banki va Milliy statistika qo'mitasining yillik hisobotlari asosida o'rganildi. Ikkinchidan, bandlik darajasi % larda tahlil qilindi. Bu ko'rsatkich xizmatlar sektorida ishlayotgan ishchi kuchining umumiy band aholiga nisbati sifatida berilgan. Shu orqali ish o'rinlari hajmi va ishchi kuchining sektor tarkibidagi ulushi baholandi. Ma'lumotlarni Jahon banki va ILO tomonidan modellashirilgan baholashlardan olindi. Tahlil jarayonida **deskriptiv statistika usullaridan** foydalanildi va ma'lumotlarni **jadval va grafiklar orqali vizual ko'rinishda** taqdim qilindi. Shu bilan birga, yillik trendlarni kuzatish orqali 2020–2025 yillar oralig'ida xizmatlar sektoridagi o'sish va barqarorlik darajasini ko'rishga harakat qilindi.

■ TAHLIL VA NATIJALAR

Grafik 1. Ijtimoiy xizmatlar bozorining statistika ko'rsatkichlari (2020–2025)

Grafikda 2020–2025-yillarda ijtimoiy xizmatlar bozorining YAIMdagi ulushi barqaror o'sish tendensiyasiga ega ekanini ko'rsatadi. Diagrammada har yilgi ko'rsatkichlar bosqichma-bosqich ortib borayotgani kuzatiladi: 2020-yildagi nisbatan past ulushdan boshlab, 2025-yilga kelib sezilarli darajada yuqori natijaga erishilgan. Bu holatni bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoiti bilan bog'lab tahlil qilganda bir nechta muhim jihatlari ajralib chiqadi. Birinchidan, iqtisodiyotda davlatning bevosita ishtiroki qisqarib, xususiy sektor va xizmatlar sohasi kengayib bormoqda. Ijtimoiy xizmatlar, jumladan, ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya va boshqalar bozor mexanizmlariga moslashib, samaradorlik va raqobat muhitida rivojlanmoqda. Ikkinchidan, aholining daromadlari va ehtiyojlari ortishi natijasida xizmatlarga

bo'lgan talab oshmoqda. Bu esa ijtimoiy xizmatlar bozorining kengayishiga olib keladi. Grafikdagi o'sish aynan talab va taklif muvozanatining yaxshilanayotganini bildiradi. Uchinchidan, institutsional islohotlar, jumladan, xususiylashtirish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining joriy etilishi va xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan siyosatlar ushbu sohaning YAIMdagi ulushini oshirishga xizmat qilmoqda. Grafikda aks etgan ijobiy dinamikalar bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonida ijtimoiy xizmatlar sektorining strategik ahamiyati ortib borayotganini, iqtisodiyotda xizmatlar ulushi kengayayotganini va bu jarayon iqtisodiy barqarorlik hamda ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda muhim omil ekanini ko'rsatadi.

1-Jadval.

Ijtimoiy xizmatlar sektorida bandlik darajasi (% umumiy band ishlovchilar)

Yil	Bandlik (%)
2016	49.52 %
2017	49.79 %
2018	50.69 %
2019	50.59 %
2020	49.38 %
2021	49.31 %
2022	49.54 %
2023	49.74 %
2024	49.97 %
2025	50.19 %

2016–2025-yillarda ijtimoiy xizmatlar sektorida bandlik darajasining dinamikasini aks ettiradi. Ko'rsatkichlar deyarli butun davr davomida 49–50% oralig'ida saqlanib, nisbatan barqaror holatni namoyon etadi. 2018–2019-yillarda bandlik darajasi 50% dan oshgani ushbu sektorning iqtisodiyotdagi ulushi yuqori ekanini ko'rsatadi, 2020-yilda esa biroz pasayish kuzatiladi, keyingi yillarda esa yana tiklanish tendensiyasi qayd etiladi va 2025-yilda 50.19% ga etganini ko'rish mumkin. Iqtisodiy nuqtai nazardan bu jarayonni bir necha tushunchalar orqali izohlash mumkin. Avvalo, bu erda strukturaviy transformatsiya kuzatilmoqda, ya'ni iqtisodiyotda bandlikning sanoat va qishloq xo'jaligidan xizmatlar sektoriga ko'chishi sodir bo'lmoqda. Ijtimoiy xizmatlar sektorining yuqori ulushi postindustrial iqtisodiyot elementlarining shakllanayotganidan dalolat beradi.

2020-yildagi pasayish esa ehtimol tashqi shoklar, xususan global inqiroz yoki pandemiya ta'siri bilan bog'liq bo'lib, bu holat mehnat bozori kon'yunkturasining qisqa muddatli yomonlashuvi sifatida baholanadi. Keyingi yillarda bandlikning tiklanishi esa iqtisodiyotda adaptiv moslashuv va iqtisodiy tiklanish jarayonlari kechganini bildiradi. Shuningdek, ijtimoiy xizmatlar sektorida bandlikning yuqori darajada saqlanib qolishi inson kapitali rivoji

bilan bevosita bog'liq. Ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy xizmatlar sohalarida ishchi kuchiga bo'lgan talab ortib borayotgani mehnatga talabning barqarorligini ko'rsatadi. Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida ushbu jadval shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektori, ayniqsa ijtimoiy xizmatlar, iqtisodiy o'sishning muhim drayveriga aylanmoqda. Bu esa o'z navbatida diversifikatsiya, bandlikni optimallashtirish va inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonida ijtimoiy xizmatlar bozori murakkab tuzilishga ega bo'lib, uning samarali ishlashini ta'minlash bir qator muammolarga duch kelmoqda. Tadqiqotlarga tayanib, davlat-xususiy sheriklik (DXSh) shakllarini mazmuni va huquqiy mexanizmlariga ko'ra uch asosiy guruhga ajratish mumkin. Ushbu tasnif DXShning bozor iqtisodiyoti sharoitida qanday ishlashini yanada aniqroq tushunishga yordam beradi.

Imperativ shakllar- bu turdagi sherikliklarda tashabbus va asosiy rol davlatga tegishli bo'ladi. Bunday munosabatlar faqat davlatning qat'iy irodasi asosida va maxsus normativ-huquqiy hujjatlar orqali shakllanadi. Ya'ni, DXSh loyihasining yuzaga kelishi va amalga oshirilishi to'liq ma'muriy tartibga solish orqali boshqariladi. Bu yondashuv, odatda, strategik ahamiyatga ega sohalarda — masalan, ijtimoiy

infratuzilma, sog'liqni saqlash yoki ta'lim tizimida qo'llanadi.

Aralash shakllar- bu erda tashabbus davlatdan ham, xususiy sektordan ham chiqishi mumkin. Biroq, sheriklikning rasmiy shakllanishi uchun davlat tomonidan alohida huquqiy akt qabul qilinishi talab etiladi. Bu model bozor mexanizmlari va davlat nazoratining uyg'unlashgan ko'rinishi bo'lib, investitsiya jarayonlarini faollashtirish va risklarni taqsimlashda samarali hisoblanadi. Ixtiyoriy shakllar turdagi DXSh fuqarolik huquqi tamoyillari asosida amalga oshiriladi. Unda davlat va xususiy sektor teng huquqli hamkorlar sifatida ishtirok etadi. Munosabatlar ko'proq shartnomaviy asosda tartibga solinadi va davlatning bevosita aralashuvi cheklangan bo'ladi. Bu shakl raqobat muhitini rivojlantirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur tasnifni ijtimoiy xizmatlar bozorining rivojlanishi bilan bog'lab qaraganda, DXSh mexanizmlari ushbu sohani modernizatsiya qilishda muhim vosita ekanligi ko'rinadi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonida davlat resurslari cheklangan sharoitda xususiy sektorni jalb etish orqali ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirish mumkin. Shu jihatdan, imperativ shakllar barqarorlikni ta'minlasi, aralash va ixtiyoriy shakllar samaradorlik va raqobatni kuchaytiradi. Umuman olganda, DXShning ushbu uch bosqichli tasnifi iqtisodiyotda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning evolyutsiyasini aks ettiradi hamda ijtimoiy xizmatlar bozorini rivojlantirishda muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Bozor tarkibidagi turli darajadagi xizmatlar segmentlari, malakali kadrlar etishmasligi, texnologik infratuzilmaning zaifligi va raqobatning pastligi xizmatlarning samarali taqsimlanishi va iste'molchilar ehtiyojini qondirishni qiyinlashtirmoqda. Shu bilan birga, narxlarning tartibga solinmaganligi va standartlarning etishmasligi bozorning barqaror rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, bozorning murakkab tuzilishi xizmatlar segmentlari o'rtasidagi o'zaro aloqani murakkablashtiradi va resurslarning samarali taqsimotini qiyinlashtiradi. Malakali kadrlar etishmasligi va zamonaviy ta'lim dasturlarining kamligi xizmat sifatining past bo'lishiga sabab bo'ladi. Texnologik infratuzilma etarli darajada rivojlanmaganligi xizmat ko'rsatish jarayonini sekinlashtiradi, raqobatning pastligi va narxlarni tartibga solish mexanizmlarining etishmasligi esa bozorni monopoliyalashuvga moyil qiladi va iste'molchilar huquqlarini himoya qilishni qiyinlashtiradi. Ushbu muammolarni bartaraf etish va bozorni rivojlantirish maqsadida bir qator chora-tadbirlar taklif etiladi. Avvalo, xizmatlar bozorini aniq segmentlarga ajratish va har bir segment uchun standart va qoidalarni joriy etish lozim. Shuningdek, xizmat ko'rsatuvchi xodimlar uchun malaka oshirish kurslarini yo'lga qo'yish va zamonaviy ta'lim dasturlarini ishlab chiqish katta ahamiyatga ega. Texnologik infratuzilmani rivojlantirish orqali raqamli platformalar va elektron xizmatlardan samarali foydalanish, xizmat ko'rsatishni tezlashtirish va samaradorlikni oshirish mumkin. Sog'lom raqobatni rag'batlantirish va

<https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

monopoliyalashuvni kamaytirish mexanizmlarini joriy etish bozorning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, narxlarni tartibga solish va monitoring qilish orqali iste'molchilarning huquqlari himoya qilinadi.

■ XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, olib borilgan tadqiqot natijalari ijtimoiy xizmatlar sektorining bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida barqaror rivojlanayotganini va milliy iqtisodiyotdagi ahamiyati tobora ortib borayotganini tasdiqlaydi. Statistik tahlillar asosida aniqlanishicha, 2020–2025-yillar davomida xizmatlar sektorining YAIMdagi ulushi izchil o'sish tendensiyasiga ega bo'lib, bu holat iqtisodiyotda xizmatlar ulushining kengayayotganini ko'rsatadi. Mazkur o'sish, avvalo, xususiy sektorning faollashuvi, aholining daromadlari ortishi va xizmatlarga bo'lgan talabning kengayishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan institutsional islohotlar, jumladan, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining joriy etilishi va xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar ham ushbu jarayonga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bandlik ko'rsatkichlari tahlili esa ijtimoiy xizmatlar sektorining mehnat bozoridagi muhim o'rni saqlanib qolayotganini ko'rsatdi. 2016–2025-yillar oralig'ida ushbu sohada bandlik darajasi deyarli 49–50% diapazonida barqaror saqlanib, ayrim yillarda 50% dan oshgani sektorning yuqori bandlik salohiyatiga ega ekanini tasdiqlaydi. Bu holat iqtisodiyotda strukturaviy transformatsiya jarayonlari, ya'ni ishchi kuchining qishloq xo'jaligi va sanoatdan xizmatlar sektoriga o'tishi bilan bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, 2020-yilda kuzatilgan qisqa muddatli pasayish tashqi omillar, xususan, global iqtisodiy beqarorlik yoki pandemiya ta'siri bilan izohlanadi, biroq keyingi yillarda bandlik darajasining tiklanishi iqtisodiyotning moslashuvchanligi va tiklanish qobiliyatini namoyon etdi. Shu bilan birga, tadqiqot davomida ijtimoiy xizmatlar bozorining rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan bir qator tizimli muammolar ham aniqlandi. Xususan, bozorning murakkab tuzilishi, xizmatlar segmentlari o'rtasidagi nomutanosiblik, malakali kadrlar etishmasligi, zamonaviy ta'lim dasturlarining cheklanganligi hamda texnologik infratuzilmaning etarli darajada rivojlanmaganligi xizmatlar sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bundan tashqari, raqobat muhitining etarli darajada shakllanmaganligi va narxlarni tartibga solish mexanizmlarining mukammal emasligi bozor samaradorligini pasaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Xususan, xizmatlar bozorini samarali segmentlash, sifat standartlarini joriy etish, inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim islohotlarini chuqurlashtirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va innovatsion infratuzilmani rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, sog'lom raqobat muhitini shakllantirish, monopoliyalashuvni cheklash hamda iste'molchilar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan institutsional mexanizmlarni takomillashtirish zarur. Ijtimoiy xizmatlar sektorining izchil rivojlanishi iqtisodiy o'sishning muhim drayveri sifatida namoyon bo'lib, u

nafaqat YAIM hajmini oshirish, balki aholining turmush darajasini yaxshilash, bandlikni ta'minlash va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishga erishishda ham muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, ushbu sohani strategik yo'nalish sifatida qo'llab-quvvatlash va tizimli rivojlantirish mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolishi lozim.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

Azizova Nelufar Ikrom qizi – Kattaqo'rg'on davlat pedagogika instituti Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kafedrasini o'qituvchisi / Азизова Нилуфар Икром кизи — преподаватель кафедры цифровых технологий и экономики Каттакурганского государственного педагогического института / Azizova Nelufar Ikrom qizi — Lecturer of the Department of Digital Technologies and Economics, Kattakurgan State Pedagogical Institute
E-mail: ikramovanilyufar@gmail.com
ORCID: 0009-0002-1523-4563

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Said G'ulomov (2017). *Milliy iqtisodiyot va modernizatsiya jarayonlari*. Toshkent: Fan nashriyoti.
- 2.A. Vahobov (2019). *O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirish strategiyasi*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
- 3.World Bank (2023). *World Development Indicators*. Washington, DC.
- 4.International Labour Organization (2022). *Employment and Social Outlook Report*. Geneva.
- 5.O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi (2020–2025). *O'zbekiston Respublikasining yillik statistik to'plamlari*. Toshkent.
- 6.Paul Samuelson - Economics (2010). New York: McGraw-Hill Education.
- 7.Simon Kuznets (1966). *Modern Economic Growth: Rate, Structure and Spread*. Yale University Press.
- 8.OECD (2021). *Services Sector Development and Policy Review*. Paris.
- 9.United Nations (2020). *World Economic Situation and Prospects*. New York.
10. Joseph Stiglitz - Economics of the Public Sector (2015). New York: W.W. Norton & Company.

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz